

Kto chytá v žite

Jerome David Salinger

1. január 1919 – † 27. január 2010

Útvar: psychologický román

Literárny druh: epika

Literárny žáner: román

Literárne obdobie: Americká literatúra dvadsiateho storočia

Miesto a čas deja: Pencey, New York, rok 1945, tri dni pred Vianocami, sanatórium, kde sa Holden lieči a s ročným odstupom rozpráva svoj príbeh

Jazyk: román je písaný hovorovým jazykom –náštročných vrátane vulgarizmov. Rozprávanie obsahuje množstvo dialógov, vnútorných komentárov rôznych situácií a prejavov ostatných. Je to pôvabný príbeh napísaný sviežim tínedžerským slangom.

Téma: 3 dni Holdena, ktoré prežil v New Yorku, keď ho vyhodili zo školy.

Idea: Tento román je o hľadaní a nachádzaní ľudských hodnôt.

Idea: „*Ja si v jednom kuse predstavujem, ako sa davy malých deciek hrajú na takom veľikánskom žitnom poli. Tisíce malých deciek a široko ďaleko niet ani jedinkého dospelého, myslím teda okrem mňa. A ja ti stojím na kraji nejakej strašidelnej priepasti. A vieš čo musím robiť? Musím chytiť každého, kto sa priblíži k tej priepasti. Rozumieš, ak uteká a nedíva sa, kde beží, ja musím odniekiaľ vyliezť a chytiť ho. A toto by som robil od rána do večera. Chytil by som tie decká v žite.*” - toto Holden rozpráva Phoebe, keď mu vyčíta, že nikoho nemá rád.

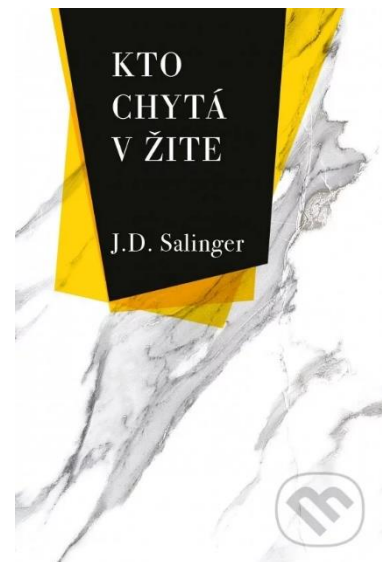
Kompozícia:

- román, 26 kapitol

- **Konfrontácia** (skutočný život ↔ predstavy)

- **Rozprávač je priamy** – je to rozprávanie v 1. os. j. č.

- **Rozprávač** je Holden = subjektívny rozprávač (nezhoduje sa s autorom, charakterizuje svoje vnútorné stavy, nálady, sústreďuje sa na zlo, využíva 1. osobu)

Kompozičný postup: retrospektívny (pohľad späť), chronologický

Jazykový štýl:

- hovorový (nevyhýba sa používaniu vulgarizmov)
- prevládajú dialógy
- vnútorné komentáre rôznych situácií

- Vyskytuje sa **introspekcia** – premýšľa o správaní a konaní

- **Nostalgické** spomienky na detstvo

- v závere sa dozvedáme, že hlavná postava je v sanatóriu, kde sa lieči a svoj príbeh rozpráva s ročným odstupom

HL. postava: Holden Caulfield (koufild)

Charakteristika hlavnej postavy:

Študoval na SŠ v Pencey a prepadol zo 4 predmetov. Rád čítal, bol fajčiar a večne nespokojný so všetkým. Neustále čosi riešil a posudzoval. Pochádzal zo zámožnej amer. rodiny. Otec bol právnik a HC zaujímal, prečo vykonáva túto prácu, či iba pre peniaze al. preto, že chce pomôcť ľuďom. Matka je poznačená smútkom zo smrti syna Allieho. HC mal staršieho brata D. B. – odišiel do Hollywoodu ako spisovateľ za slávou.

Vedľajšie postavy:

Allie – zomrel na leukémiu.

Phoebe – jeho sestra, mala 10 rokov a Holdena mala veľmi rada. Pomohla mu dostať sa z psychickej krízy

Stratlater – Holdenov spolubývajúci, veľký fešák, kt. musel mať každé dievča

Ackley – zanedbaný zovňajšok.

Jane – Holdenova kamarátka z detstva, Holden ju má veľmi rád

Liftboy – výťahár

dievča za 10 dolárov

Vysvetlenie symboliky:

ŽITNÉ POLE = Amerika neskazená peniazmi;

PRIEPASŤ = nebezpečenstvo; bezprostredný názov románu pochádza z básne: Keď raz človek niekde v žite stretne človeka.

Spasiteľský prúd v americkej literatúre

Po 2.svetovej vojne vzniká v americkej literatúre prúd prózy, ktorá reagovala na stratu ideálov mladej generácie na orientáciu, na konzumnú spoločnosť, na zvyšovanie výroby a vzápätí spotreby, na devastáciu prírody, devastáciu pôvodných obyvateľov Ameriky, na ničenie fauny a flóry

Štylistické a jazykové prostriedky :

Hrdina hovorí dobovým slangom, lyrické pasáže sa striedajú s grotesknými partiami a drsným čiernym humorom. Krátke vety sa striedajú s dlhými vetami, ale sú istým spôsobom stále holé. Žiadne zdĺhavé popisy, všetko znie len ako konštatovanie či len oboznamovanie s faktami, ktoré nám poskytuje hlavný hrdina. Autor používa hovorové a vulgárne slová, čím dielo pôsobí autenticky: „ **bohatstvo, šrac, štigro, nemám ani fuka, mala peňazí ako šupiek, švung, filcky, hovädá, poondiaty, do čertovej matere, fiškus, hajzeľ, šinter, drisnúť, kafrať, prachy** ". Celý príbeh je vyrozprávaný retrospektívne, s ročným odstupom, v „ ja “ forme.

Takmer štyridsaťročná kniha Kto chytá v žite, vyznieva, akoby bola určená revoltujúcim súčasníkom, ktorí pochybujú o zmysle života, zmysle vzdelania a zmysle všetkého. Mladým ľuďom, ktorí si myslia, že je tu všetko nenormálne. Kniha o hľadaní a nachádzaní ľudských hodnôt.

“Keď sa rozprávate s profákom, nemusíte si veľmi namáhať mozgové závitky.”

“Ľudia nikdy nikomu neodovzdajú váš odkaz.”

“Bohatstvo, keď je raz človek mŕtvy, tak má na večné veky po chlebe.”

Charakteristika diela:

Salinger konfrontuje svet detských ideálov so svetom dospelých; hlavný hrdina Holden sa búri proti spoločenskému konformizmu, morálnemu pokrytectvu (riaditeľ školy) a duchovnej prázdnote sveta dospelých. Sníva o tom, čo považuje za jedinú prácu, ktorú by chcel v živote robiť; sníva, že stojí chrbtom k hlbkej priepasti a čelom k žitnému poľu, kde sa hrajú deti. On im bráni v tom, aby spadli do priepasti. Žitné pole je symbolom Ameriky v minulosti, kým ju neznečistili továrne a honba dravých ľudí za peniazmi.

Holden sa nakoniec vzdáva svojho sna, prekonáva psychickú krízu a uvedomí si: „...Známkou nezrelého človeka je, že chce za niečo vznešene zomrieť, kým známkou zrelého človeka je, že chce pre niečo pokorne žiť.“

Holdenove reakcie vychádzajú skôr z emotívnych ako intelektuálnych základov; jeho reč je živá, hovorová, s množstvom slangu, vulgarizmov.

Dej:

Odohráva sa počas 3 predvianočných dní v New Yorku, keď Holdena vyhodia zo školy (Pencey v Agerstowne v štáte Pensylvánia) kvôli zlému prospechu - z piatich predmetov zo štyroch prepadáva - jediné, čo mu ide je anglický jazyk, aj to len slohy. Dej rozpráva sám Holden retrospektívne zo sanatória, spomína tuberkulózu i psychoanalytika. Celý príbeh znie ako monológ psychoterapeutovi, rozpráva dej troch dní, ale premiešava a spomína kopu iných udalostí, na ktoré sa priebežne rozpomína. Začína vyhodením zo školy, ostáva ešte na internáte a balí sa. Profesor Spencer mu posielal lístoček, aby sa za ním zastavil a keďže to bol asi jediný profesor na Pencey, ktorého Holden ako tak znášal, tak za ním prišiel. Spencer mu ale začne jemne vyhadzovať na oči jeho nie veľmi dobre napísanú prácu o Egypťanoch a radiť mu, tak Holden urýchlene odchádza s vymyslenou výhovorkou. Na izbe ho Stradlater žiada, či by mu nenapísal sloh - opis, lebo on má večer rande s Jane.

Holden po dlhšom presviedčaní súhlasí, ale trápi ho, že čo bude Stradlater robiť s Jane. Sloh napíše o basketbalovej rukavici Allieho, ktorý si na ňu písal všetky básničky, čo ho zaujali. Keď sa Stradlater vráti, nechce ustarostenému a zvedavému Holdenovi prezradiť ako sa vyvíjalo rande a ešte mu navyše aj skritizuje sloh, lebo on chcel opis izby, alebo domu. To Holdena nahnevá, začne Stradlatera urážať a provokovať dovtedy, kým mu jednu nevrazí. Stradlater sa zľakne, keď vidí Holdena celého krvavého na zemi, ale ten nedá pokoja a stále rýpe. Rozčúlený Stradlater odchádza. Holden ide spať k Ackleyemu, snaží sa s ním konverzovať, ale ten je rozospätý a kašle naňho.

Tak si Holden zoberie svoje kufre a odchádza vlakom do N.Y., kde býva. Nechce ísť priamo domov a rodičom povedať, že ho vyhodili z ďalšej školy(jeho mama má načaté nervy od Allieho smrti a v ten deň Holden rozbíjal okná dovedy, kým si nezlomil ruku). Holden má v tomto období dosť peňazí, ktoré mu prednedávnom poslala trošku vyšinutá stará mama. V N.Y. sa ubytuje v lacnom hoteli, nechce sa mu spať, tak sa fláka po baroch. Tam stretne tri ženy. Tie však čoskoro odchádzajú a on za ne platí účet. Potom si len tak ide vyraziť niekam do mesta. Keď sa vracia do hotela, Maurice mu ponúka prostitútku - jedno číslo za 5, do obeda za 15 dolárov. Holden apaticky súhlasí, nie je si istý, či to naozaj chce, nemá veľké skúsenosti so ženami. Holden chce len jedno číslo, keď Sunny príde, rozmyslí si to a vraví jej, že sa s ňou bude len rozprávať(vymyslí si operáciu a že je na rekonvalescencii), ale normálne jej zaplatí. Jej sa to nevelmi pozdáva, ale čo iné jej zostáva? Po odchode ide Holden spať, ale potom tam spolu s Mauriceom vtrhne a obvinia ho, že cena bola 10 dolárov, tak nech zaplatí. Holden sa bráni, ale pravdaže nemá šancu, tak je o 5 dolárov chudobnejší a za provokovanie dostane ešte aj nakladačku.

Na ďalší deň si dohodol rande so Sally, idú spolu do kina, ktoré on ako inak kritizuje, ale jej sa páči. V náhlom impulze ju presviedča, nech s ním ide do hôr, že tam budú spolu žiť a že on na nich zarobí. Ona mu dohovára, že to je hlúposť, nakoniec sa pohádajú a ona odchádza domov. Holden rozvíja sám túto myšlienku, chce ju naozaj uskutočniť, rozmýšľa, že sa bude správať ako hluchonemý, aby nemusel komunikovať s ľuďmi a že aj ženu si nájde takú. V ten istý deň kúpil drahú platňu Phoebe a rozhodol sa, že ju potajomky navštívi. Večer sa však opije a platňu rozbije. Aj tak ide domov za Phoebe, šťastnou náhodou práve rodičia nie sú doma a dá jej aspoň rozbité kúsky. Ona sa za ne vážne poďakuje a schová si ich. Phoebe si domyslí, že Holdena vyhodili zo školy(lebo bola noc z nedele na pondelok a on mal prísť až v stredu) a urazí sa.

Podarí sa mu ju udobriť, ale vtedy prichádzajú rodičia tak zuteká ku profesorovi Antolinimu, ktorému predtým z bytu volal. Ten ho uchýli, dáva mu všelijaké múdre rady do života a potom ho nechá prespať na gauči. Holden sa zobudí na to, ako ho Antolini hladká po vlasoch, vymyslí si výhovorku a zuteká od neho. Potom to oľutuje s tým, že možno tým Antolini nič nemyslel, možno len rád hladká ľudí po vlasoch. Ďalší deň(noc strávil na stanici železničnej so svojimi kuframi) sa rozhodne utiecť do hôr, ale najprv chce Phoebe vrátiť peniaze, ktoré si od nej večer predtým požičal. Phoebe ho však prekvapí, lebo prichádza s veľkým kufrom a oznamuje mu, že odchádza s ním. Holden to odmieta, ale Phoebe sa zatne, tak jej musí sľúbiť, že teda nikam neodíde a ešte ju aj vypýta zo školy a zoberie ju na kolotoče. Touto udalosťou sa román končí.